

KAREL ČAPEK: KONÍČEK

Jsou sice lidé, kteří nemají vůbec žádného koníčka; ale takové osoby jsou zvláštní hříčka přírody, tak jako leváci, svatí, vegetariáni a jiné výjimečné zjevy. Normální člověk se však obvykle vyznačuje jistým víceméně tichým šilenstvím, kterému se říká koníček; například sbírá známky, pěstuje kaktusy, chodí vášnivě rád na houby, je akvarista, hraje v šachy, honí v éteru krátké vlny a podobně. Mluvím obecně o lidech, ale měl bych mluvit spíše jen o mužích; ženy daleko řidčeji, ba až vzácně propadají vášni sběratelské, pěstitelské a vůbec amatérské; je-li to proto, že jsou míň hravé než my druzí, nebo proto, že jejich zájmy jsou spíše osobní nežli věcné a spíše univerzální než úzce specializované, to je otázka jiná. Nám stačí zjištění, že připadá stěží jeden koníček ženský na devět mužských; když Hospodin nařídil Noemovi, aby uvedl do korábu "ze všech živočichů všelikého těla po dvěm... Z ptactva podle pokolení jeho, a z hověd podle pokolení jejich, ze všelikého také zeměplazu podle pokolení jeho," mluvil nepochybně jako muž k muži, to jest jako sběratel k sběrateli; načež se obrátil k Noemově ženě a kázal: "Ty pak nabeř s sebou všeliké potraviny, kteráž se jísti může."

Každý řádný koníček má v sobě dvě složky; první je citová; je to prostě záliba nebo taková jakási láska k věci. Člověk pěstuje rybičky, protože je má rád; nebo sbírá motýly, protože našel zalíbení v jejich tajemné kráse. Ale nepřeceňujme ten citový faktor; daleko mocnější složkou každého koníčku je jiný, typicky mužský činitel, a sice sklon k odbornictví. Člověk se nestává sběratelem známek jenom proto, že má rád známky, nýbrž proto, že tím sbíráním realizuje jisté odborné znalosti a uskutečňuje jistá sběratelská pravidla. Muž se stává sběratelem nebo pěstitelem, protože chce být odborníkem v něčem, co si sám vyvolil. Nestačí mu být vášnivým lovcem; vášnivě chce být znalcem a odborníkem myslivosti. Řekl bych, že koníček je mužský pud po odbornosti, projevující se v oblasti hry. Neboť koníček zůstává koníčkem, pokud je hrou a soukromým potěšením, jež člověk nechává pro sebe. Znáte někoho po léta letoucí; najednou se dovíte s překvapením, že sbírá porculán nebo náruživě pěstuje holuby. Člověk obvykle o svých koníčkách nemluví; snad se za ně dokonce trochu stydí; rozhodně jimi neterorizuje své okolí.

Pravý koníček může být záležitostí vášně, ale nemůže být záležitostí zásad. Jakmile něco děláme ze zásady, není to už naše soukromá věc; neboť zásada se pozná podle toho, že ji chceme vnutit svému okolí. Dejme tomu filantropie může být naším koníčkem, pokud ji děláme potichu a pro své potěšení; ale jsme-li filantropy ze zásady, počneme veřejně kázat a organizovat a ukládat celému světu, aby přistoupil na náš filantropický program. To je celý rozdíl mezi koníčkem a mánií: koníček zůstává hrou, kdežto mánie je strašně vážná a zásadní. Například své politické názory si neumíme nechat pro sebe jako svůj soukromý zájem; nebo nejsme s to ukracovat sami sobě dlouhé večery tím, že bychom se potichu zabývali národohospodářskými stanovisky; jakmile se něco stane naší zásadou, není žádné pomoci a musíme tím ohrožovat své okolí, abychom je přesvědčili, poučili a přivedli na svou stranu.

Z čehož je patrné, jakou výhodou pro lidstvo je, že tolik lidských zájmů a vášní zůstalo jenom koníčkem.

Lidové noviny, 44, 1.3.1936, č. 110, s. 1-2.